

Overheids- en Inwonersparticipatie Visie Tytsjerksteradiel

Najaar 2025

Visie op participatie Tytsjerksteradiel

Inhoudsopgave

- Inleiding
- Wat is participatie precies?
- Waarom vinden we participatie belangrijk?
- Hoe gaan we hieraan werken?
- Rolverdeling

***Allinnich giest flugger,
tegearre komst fierder***

Inleiding

In Tytsjerksteradiel werken we in de dorpen, voor de dorpen. Onze visie op participatie is: *iedereen die dat wil, kan meedenken, meedoen en invloed uitoefenen op de eigen leefomgeving. Tytsjerksteradiel gelooft in de kracht van de samenleving.* We willen dat iedereen die dat wil kan meedenken, meedoen en invloed uitoefenen op de eigen leefomgeving. Tytsjerksteradiel gelooft in de kracht van de samenleving. We willen de creativiteit, kennis en energie uit de dorpen nog beter benutten. Door inwoners, ondernemers en organisaties uit te nodigen om mee te praten en mee te doen. En door initiatieven vanuit de samenleving de weg te wijzen en te ondersteunen.

Op allerlei vlakken en niveaus binnen Tytsjerksteradiel wordt er al over en weer geparticipeerd. Toch zien we ruimte om dit verder te ontwikkelen en verbeteren. Zo is er bijvoorbeeld behoefte aan een eigen Tytsjerksteradielse aanpak die duidelijkheid geeft over hoe de gemeente in de basis altijd omgaat met participatie. Een duidelijke lijn voor inwoners en medewerkers. Deze **Participatievisie** legt daarvoor de basis.

Dit visiedocument gaat in op:

- Wat participatie wel en niet is;
- Waarom we als Tytsjerksteradiel inwoners- en overheidsparticipatie belangrijk vinden. Dit is de basis voor onze samenwerking;
- Hoe we als Tytsjerksteradiel nog beter invulling willen geven aan participatie;
- Welke rolverdeling van belang is bij participatie;

Participatie is natuurlijk veel meer dan alleen een visiedocument of een aantal spelregels. Participatie moet je vooral doen. Daarom maken we ook twee openbare documenten die helpen bij het **doen**.

Dit zijn:

1. De **Routekaart Participatie, de Mienskipsrûte**. Dit is een hulpmiddel voor medewerkers van de gemeente die een participatietraject organiseren. In de Routekaart staat een stappenplan om te komen tot een participatie-aanpak en uitvoering. Deze stappen doorlopen we altijd. Daarbij horen ook verschillende (hulp)middelen en checklists.
2. Daarnaast komt er een **Participatie-brochure** als handleiding voor inwoners met initiatieven. De handleiding gaat in op wat ze kunnen doen om ondersteuning van de gemeente aan te vragen, en wat daarin van hen wordt verwacht.

Uiteindelijk leggen we de spelregels over hoe wij participatie standaard met elkaar 'doen' juridisch vast in de nieuwe **Participatieverordening**.

Uiteindelijk hebben we dan een pakket van vier participatiedocumenten waarmee we de komende tijd vooruit kunnen.

Wat is participatie precies & waarom vinden we het belangrijk?

In het kort:

“Participatie betekent dat inwoners passende invloed hebben op gezamenlijke vraagstukken die hen aangaan.”

Je hebt twee soorten participatie. Het verschil ligt in wie de eerste stap zet:

1. Inwonersparticipatie: de gemeente zet de eerste stap en betreft inwoners bij de voorbereiding, uitvoering of evaluatie van beleid.

2. Overheidsparticipatie: de inwoner zet de eerste stap en betreft de gemeente en/of andere inwoners bij zijn of haar ideeën of initiatieven.

Participatie vinden we in Tytsjerksteradiel belangrijk omdat we daarmee:

1. Inwoners meer inspraak en verantwoordelijkheid geven.

Wat willen en kunnen inwoners zelf?

2. Kennis en ervaringen van inwoners toevoegen bij de relevante informatie voor.

Door participatie kunnen we beter gebruik maken van de kennis en ervaringen van de inwoners. We kunnen verschillende mogelijkheden en scenario's beter doordenken. Inwoners kunnen ook met (creatieve) oplossingen komen waar we zelf niet aan hadden gedacht.

3. Een beter beeld krijgen van alle verschillende belangen en perspectieven die er zijn.

Participatie maakt duidelijker wat de gevolgen van een te nemen beslissing zijn voor verschillende inwoners.

4. De 'legitimiteit' vergroten.

Dat betekent dat de inwoners weten hoe en waarom beslissingen worden genomen.

Wat is participatie precies & waarom vinden we het belangrijk?

Wij zien dat participatie de moeite waard is vanwege de voordelen op de vorige pagina. Maar dat betekent niet dat participatie alles makkelijker maakt. Meer meningen aan tafel kunnen het maken van een beslissing juist ingewikkelder maken. Het is heel lastig (en vaak zelfs onhaalbaar) om keuzes te maken waar iedereen tevreden mee is. Inwoners kunnen daarnaast door participatie niet opeens alles bepalen, de gemeenteraad en/of college houdt het laatste woord. Het besluit van raad en/of college kan anders zijn dan het advies van inwoners die hebben geparticipeerd. Raad en college moeten de belangen van álle inwoners in de gaten houden

Ondanks de moeilijke kanten, vinden wij dat de voordelen het waard zijn om ook om te gaan met de moeilijkheden. Participatie helpt dan namelijk ook om te zorgen dat mensen gehoord zijn en dat ze begrijpen hoe een besluit of beleid tot stand is gekomen.

Om participatie goed te laten verlopen, is het belangrijk dat we weten wat we van elkaar kunnen verwachten, dat we goed naar elkaar luisteren, duidelijke spelregels afspreken per traject (wat kan wel, wat niet), en binnen die kaders samen zoeken naar de best mogelijke oplossingen. Want Tytsjerksteradiel, dat zijn we samen.

Als Tytsjerksteradiel vinden we het belangrijk dat inwoners kunnen meedenken en meepraten over plannen en besluiten. Maar dat is niet alleen iets wat de gemeente zelf wil — het is ook wettelijk verplicht. Met de komst van de Omgevingswet moeten gemeenten duidelijk vastleggen hoe ze participatie vormgeven, en welke regels daarvoor gelden. Daarnaast is er een nieuwe wet van kracht: Versterking participatie op decentraal niveau. Deze wet verplicht gemeenten om hun huidige regels voor inspraak bij besluiten (de inspraakverordening) uit te breiden naar een participatieverordening. Dat betekent dat mensen inspraak moeten kunnen hebben in de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid.

Waar gaan we extra op letten en hoe gaan we daaraan werken?

We zien kansen om participatie in Tytsjerksteradiel verder te verbeteren. Er is behoefte aan een duidelijke, herkenbare aanpak die laat zien hoe de gemeente in de basis met participatie omgaat. Zo zorgen we ervoor dat participatie zo goed mogelijk verloopt.

Om tot zo'n standaard aanpak te komen, moeten we eerst samen bepalen wat we onder 'goede participatie' verstaan. Dat bepaalt namelijk ook hoe we ons als gemeente opstellen — als raadsleden, burgemeester, wethouders en ambtenaren. In deze visie geven we daar woorden aan.

Voor ons is participatie goed als:

- gemeente en inwoners samenwerken op basis van gelijkwaardigheid,
- we inwoners vertrouwen geven,
- en we investeren in een betere relatie door te leren van wat we doen.

Dat vormt de basis van de aanpak die we gaan ontwikkelen.

Daarnaast richten we ons de komende jaren extra op drie thema's die volgens ons extra aandacht verdienen en participatie in onze gemeente aantoonbaar versterken. In het figuur hiernaast zie je welke thema's dat zijn, en hoe we daar concreet mee aan de slag gaan.

Als gemeente gaan we invulling geven aan participatie door:

- zo **transparant** en **voorspelbaar** mogelijk te zijn.
- ons best te doen om zoveel mogelijk **verschillende doelgroepen** te spreken.
- **Initiatieven** uit de samenleving die mensen zelf willen uitvoeren te stimuleren.

Inspiratie- en denkbegeleiding doelgroepen

Geeft een aantal doelgroepen die vaak vergeten worden met tips en voorbeelden hoe je ze kunt bereiken en hoe je de drempels laag voor ze houdt.

Routekaart

- Geeft antwoord op de vraag: waar moet ik beginnen en wat moet ik (ongeveer) doen?
- Geeft een aantal basisstappen die gelden voor alle participatieprocessen.

Heldere informatievoorziening en eenduidig proces voor de omgang met initiatieven

Geeft initiatiefnemers vooraf een duidelijk beeld over wat ze mogen verwachten en zorgt dat ze goed verder geholpen worden.

Transparant en voorspelbaar

In Tytsjerksteradiel willen we dat participatie voor iedereen duidelijk en begrijpelijk is. Daarom zetten we extra in op transparantie en voorspelbaarheid als belangrijke pijlers van onze aanpak.

Wat bedoelen we daarmee? We zijn transparant omdat we open willen zijn over hoe besluiten tot stand komen en welke afwegingen we daarbij maken. We zijn voorspelbaar zodat inwoners weten wat ze kunnen verwachten — zowel van het proces als van de gemeente. Om hier invulling aan te geven, ontwikkelen we:

De Routekaart Participatie, onze **Mienskijsrûte**. Daarin staan de vaste stappen die we altijd zetten bij participatieprocessen waarbij we inwoners uitnodigen om mee te doen. Deze rûte is een praktisch hulpmiddel voor medewerkers én bewust openbaar, zodat iedereen kan zien hoe participatie in onze gemeente werkt.

Naast de Mienskijsrûte maken we ook een brochure voor **initiatiefnemers** —die de gemeente of andere betrokkenen vragen om mee te doen in hun plannen of projecten. Net als de Mienskijsrûte maken we deze brochure openbaar

Zowel de Mienskijsrûte als de brochure geven antwoord op vragen als: Wat mogen we van elkaar verwachten? Welke stappen worden standaard gezet? Welke vragen stellen we onszelf onderweg?

Verschillende doelgroepen

Niet iedereen doet mee aan participatie, maar in Tytsjerksteradiel vinden we het belangrijk dat iedereen die wil meedoen, daartoe ook de kans krijgt. Daarom zetten we binnen onze aanpak extra in op het thema 'het bereiken van verschillende doelgroepen'.

Soms weten inwoners niet dat ze mee kunnen doen. Soms durven ze het niet. En sommige groepen worden structureel minder bereikt of gehoord — zoals jongeren, ouderen, migranten en mensen met een beperking. Dat willen we veranderen. We willen de drempels verlagen en ons extra inzetten om ook die inwoners en (belangen)groepen te bereiken die nu vaak ondervertegenwoordigd zijn in participatieprocessen. Dat is nog niet zo eenvoudig (vooral met beperkte tijd of budget), maar we gaan er in onze aanpak extra aandacht aan geven. Dit doen we op twee manieren:

1. Het betrekken van verschillende doelgroepen vraagt om doordachte keuzes die aansluiten bij deze groepen. Daarom moeten we ons goed bewust zijn van wie deze groepen mogelijk zijn, hoe we ze het beste bereiken en hoe ze het liefst betrokken willen zijn. Om aan dit bewustzijn te werken ontwikkelen we een **doelgroepenkaart** met een aantal doelgroepen waarvan we weten dat ze minder vaak meedoen. Per doelgroep werken we uit hoe ze het beste bereikt kunnen worden en wat we weten over hun voorkeuren van meedoen. Zo kunnen we als gemeente de drempels verlagen en de kansen om mee te doen vergroten.
2. We gaan experimenteren met een **digitaal participatiepanel**. Met dit digitale panel denken we nieuwe doelgroepen aan te spreken om mee te denken en doen met inwonersparticipatieprocessen.

Initiatieven uit de samenleving

Een derde thema waar we in onze aanpak extra aandacht voor hebben zijn initiatieven van de samenleving.

In onze Tytsjerksteradielse aanpak stimuleren we initiatieven uit de samenleving, omdat we geloven dat dit de mienskip in onze dorpen versterkt. We moedigen inwoners aan om eigenaarschap te tonen en initiatief te nemen waar zij kansen zien om hun omgeving te verbeteren — van kleine ideeën in de straat tot grotere ,dorpsoverstijgende, plannen.

We geven hier op verschillende manieren vorm aan. Een belangrijk onderdeel is onze **basisstrategie: coöperatief samenwerken**. Dat betekent dat we in principe tegen initiatieven zeggen: Ja, mits. We nodigen initiatiefnemers daarbij uit om zelf de trekkersrol te vervullen. Als gemeente ondersteunen we hen door te faciliteren, verbinden en waar nodig kaders te stellen. De concrete uitwerking van deze manier van samenwerken is terug te lezen in de **brochure voor initiatiefnemers**.

Naast coöperatief samenwerken zijn er waar passend ook andere vormen mogelijk waarvan we de potentie zien en ze verder willen ontwikkelen:

- Co-creatie: Soms is het passend om samen met initiatiefnemers vanaf het begin te ontwerpen. De gemeente en initiatiefnemer zetten dan samen de eerste stap, ontwikkelen gezamenlijk het plan en voeren het soms ook samen uit.
- Competitie: Via het Uitdaagrecht dat vanaf 2027 geldt kunnen inwoners of maatschappelijke partijen taken van de gemeente overnemen als zij denken dat ze die beter of goedkoper kunnen uitvoeren. Dit vraagt om een andere vorm van samenwerking, waarin initiatiefnemers de gemeente uitdagen en een alternatief bieden. In de verordening die we maken gaan we dieper in op het uitdaagrecht.
- Samenwerking kan dus op verschillende manieren vorm krijgen— passend bij de kracht van onze mienskip. Op de volgende pagina wordt beschreven waar al op kan worden voorgebouwd, en wat we concreet gaan doen om hier nog beter mee om te gaan.

Initiatieven uit de samenleving

Er is al veel om op voort te bouwen

Tytsjerksteradiel is een krachtige gemeenschap van verschillende actieve dorpen met daarin een gedreven mienskip. Op een natuurlijke wijze wordt er binnen de gemeente Tytsjerksteradiel al jaren op allerlei manieren geparticipeerd door inwoners. Binnen de verschillende kernen bestaan meerdere vormen van actief burgerschap. Elk dorp heeft een vereniging voor dorpsbelangen die de belangen van het dorp behartigt. De gemeente betreft de dorpsbelangen bij het opstellen, uitvoeren en evalueren van beleid, de inspraak en wederzijdse communicatie. Binnen de gemeente Tytsjerksteradiel zijn er meerdere routes die initiatiefnemers kunnen bewandelen om een initiatief bij de gemeente kenbaar te maken.

Zo kan dat via:

- de coördinator burgerinitiatieven of dorpencoördinator,
- inspraak in het iepen podium,
- de gemeentelijk website onder “verken uw projectidee”,
- het “denk mee” platform,
- rechtstreekse plaatsing van een onderwerp op de agenda van de raad via een burgerinitiatief.

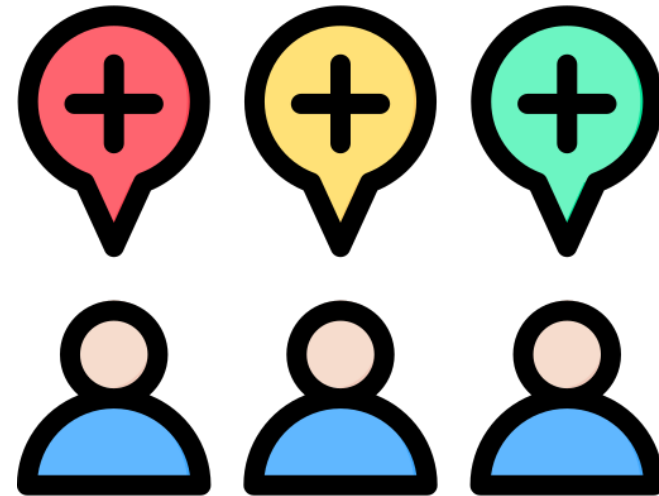
We hebben in de aanpak extra aandacht voor initiatieven doordat:

- We de verschillende routes waarmee een initiatief binnen kan komen allemaal behouden. Dit omdat we willen zorgen dat de drempels voor initiatiefnemers zo laag mogelijk zijn en dat spontane ideeën of informele gesprekken ook makkelijker kunnen leiden tot waardevolle initiatieven.
- Er een duidelijk aanspreekpunt is voor initiatieven. Dit is iemand die je wegwijs kan maken binnen het gemeentehuis, bijvoorbeeld bij het zoeken naar de juiste route.
- Er door de gemeente aan het begin wordt geschetst welk proces je waarschijnlijk zult doorlopen met het initiatief wordt. Vooraf worden verwachtingen en kaders over en weer duidelijk gemaakt.
- De gemeente duidelijk aan het begin deelt aan welke criteria voldaan moet worden om financiële ondersteuning in de vorm van subsidies te ontvangen.
- Er een brochure komt met een duidelijke handleiding met wat de gemeente van de initiatiefnemer verwacht als het aankomt op de participatie met andere belanghebbenden.

Rolverdeling

Een goede, participatieve samenwerking tussen gemeente en inwoners vraagt om een duidelijke rolverdeling. Bij een duidelijke rolverdeling weet iedereen wat zijn/haar taken zijn en wat van hem of haar verwacht wordt.

De rollen zijn als volgt: De **gemeenteraad**, het **college**, de **ambtelijke organisatie** en de **deelnemers**. In ieder participatieproces hebben ze 'een' rol, en deze rol is niet altijd hetzelfde. In dit hoofdstuk beschrijven we wie welke rol heeft.

Gemeenteraad

De gemeenteraad heeft verschillende rollen bij participatieprocessen. Ten eerste heeft de raad een **volksvertegenwoordigende** rol. Deze rol betekent dat de raadsleden de inwoners van de gemeente vertegenwoordigen en hun belangen behartigen bij het nemen van beslissingen. Ten tweede heeft de raad een **kaderstellende** rol door het vaststellen van de participatievisie en -verordening. Tot slot **controleert** de raad het college op de uitvoering van participatie. Zij controleert of het participatieproces en de participatieopbrengst voldoet aan de gestelde kaders in de participatievisie en -verordening. Ook heeft de gemeenteraad de verantwoordelijkheid om afwegingen te maken in het algemeen belang. Participatie is onderdeel van die afweging.

Bij bepaalde opgaven, vaak met een grote impact, legt het college de participatie-aanpak aan de gemeenteraad voor in een startnotitie. Op basis hiervan kan de raad nog specifieke kaders of richting meegeven aan het participatieproces. Bijvoorbeeld welke groepen de raad graag zou betrekken. Of de mate van invloed die participanten zouden moeten hebben. Tot slot doet de gemeenteraad soms ook zelf aan participatie met inwoners.

	Vooraf	Tijdens	Achteraf
Kaderstellend	- Inhoudelijke kaders - Kaders voor het proces		
Controlerend		- Bijwonen? - Transparantie, meer dan alleen een verslag	- Is het afgesproken proces goed uitgevoerd? - Is er een goede afweging gemaakt?
Volksvertegenwoordigend	Worden alle belangen gehoord? Zijn er groepen vergeten?	- Actief betrekken van de samenleving bij het traject (raad als brug tussen gemeente en samenleving) - Zelf meedoen?	Consulteren samenleving

Het college, de organisatie en de participanten

College van B&W

Het college is als dagelijks bestuur verantwoordelijk voor de voorbereiding van de besluitvorming en de uitvoering van beleid dat hieruit voortkomt. Het college is in beginsel als 'initiatiefnemer' verantwoordelijk voor de aanpak en uitvoering van participatie bij gemeentelijke plannen en beleid. Daarnaast legt het college verantwoording af aan de gemeenteraad en zorgt zij voor een helder en open participatieproces

Ambtelijke organisatie

De organisatie voert de participatie bij plannen en projecten van de gemeente uit. Zij maakt het beleid, schrijft de inwonersbrieven, organiseert de bijeenkomsten en heeft contacten met de inwoners. Het college is de bestuurlijke opdrachtgever en de organisatie voert uit. De organisatie zorgt er ook voor dat de participatie die we organiseren aan blijft sluiten bij de voorkeuren en behoeften van de Tytsjerksteradielse samenleving. Dit vraagt om het actief onderhouden van contacten met betrokkenen, weten wat er speelt en de bereidheid om te blijven leren

Participanten

De deelnemers van het participatieproces zijn inwoners, ondernemers, ketenpartners, verenigingen en andere maatschappelijke organisaties. De verenigingen van dorpsbelangen bijvoorbeeld hebben een groot netwerk van actieve inwoners met lokale kennis en betrokkenheid. Participatie is er om goede ideeën, inzichten en de belangen van deelnemers in beeld te brengen. Om vervolgens de beste keuzes te maken voor Tytsjerksteradiel. We verwachten ook van de deelnemers dat zij meedoen vanuit de Tytsjerksteradielse visie en principes op participatie. We blijven naar elkaar luisteren en hebben begrip voor elkaars standpunten.